

Archeologienota Eke (Nazareth) – Biesten

Jordi Bruggeman en Ruth Ferket

Temse
2017

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
9140 TEMSE

Wettelijk depot nummer
D/2017/12.807/122

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	6
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	6
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	7
2.3.3	Werkwijze	11
2.4	Assessmentrapport	11
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	11
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	17
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	22
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	24
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	25
3	Samenvatting.....	26
4	Bibliografie	27
4.1	Publicaties	27
4.2	Websites	27
5	Bijlagen	28
5.1	Archeologische periodes	28
5.2	Plannenlijst	28
5.3	Fotolijst.....	29

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2017G115

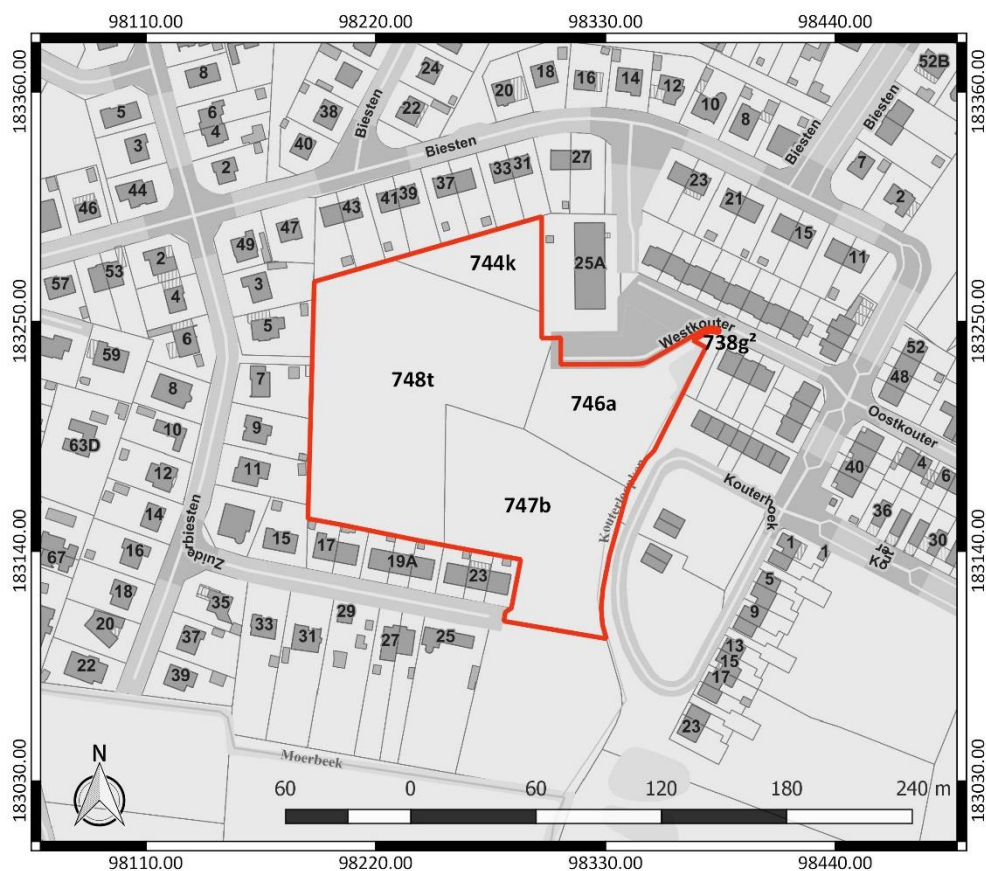
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Nazareth, Eke, Biesten, Biesten

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 98300, 183300
- 98385, 183246
- 98331, 183098
- 98191, 183269

Kadastraal plan:

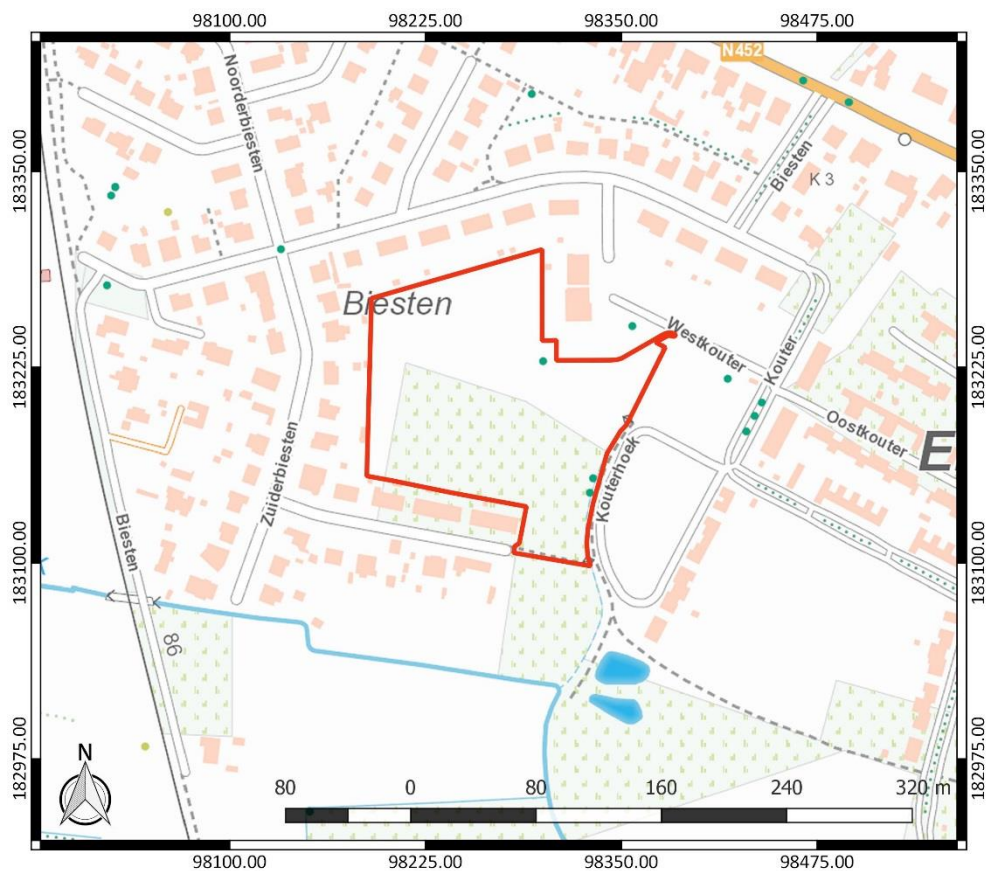

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Eke, Afdeling 2, sectie A, nummers 738 g² (partim), 744k, 746a, 747b, 748t

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 22006 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 31/07/2017 – 25/09/2017

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Niet van toepassing.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zal de publieke ruimte aangelegd worden (Figuur 3-Figuur 5). Er zullen wegenis en verhardingen aangelegd worden. De wegenis kent een verstoringsdiepte van ca. 70 cm. De overige verharding kent een verstoringsdiepte van ca. 50 cm. Ter hoogte van de wegenis zal ook riolering voorzien worden. Hiervoor wordt een sleuf gegraven van ca. 1,5 m breed en op het diepste punt ca. 2,65 m diep.

Verder omvat de aanleg van de publieke ruimte de aanleg van groenzones. De bodemingrepen in het kader van de groenzones kennen een verstoringsdiepte van ca. 50 à 80 cm. Plaatselijk worden bomen aangeplant. Ter hoogte van de aanplanting van nieuwe bomen zal een diepere bodemingreep plaatsvinden, tot ca. 1,00 m diepte. In het oosten van het terrein wordt ook de aanleg van een wadi voorzien. Deze heeft een verstoringsdiepte tot ca. 1,80 m.

De zones waar in een latere fase woningen gebouwd zullen worden, zullen worden gebruikt als werfzone. Dit zal compactie van de bodem veroorzaken, wat een negatieve invloed op het aanwezige bodemarchief kan hebben. Ook zullen in deze zones nivelleringswerken plaatsvinden.

OPGEMAAKT DOOR DE ONTWERPER

studiebureau BVP

Densielementstr. 563
9070 DESTELBERGEN
Tel.: 09 232 40 95 Fax: 09 211 02 08
Email: ontwerp@studiebureau-bvp.be
Ond. Nr. 04.19.819.965

DE ONTWERPERS,

Franz VERMEERDICH
Ruimtelijke planner / L.A.T.
Zakenvoorlichter

Mathias LIEVENS
Ing. Bouwkunde

Vlaanderen
is sociaal wonen

Vlaamse Maatschappij
voor Sociaal Wonen

AFDELING PROJECTREALISATIE

DOSSIER Nr.: WE.44048.500.001

AANTAL PLANNEN: 6

PLAN Nr.: 5

Lengte

Breedte

Oppervl.

1,05 m

x

0,91 m

=

0,96 m²

AANGEBRACHTE WIJZIGINGEN

04/12/2009

Opname bestaande toestand

06/01/2010

Bestaande toestand

21/01/2010

Opnemen voorontwerp

01/06/2010

Aanpassingen na projectvergadering

20/08/2010

Aanpassingen na projectvergadering

27/09/2010

Opnemen bouwplan

18/11/2010

Opmaak uitbreiding fase 1

27/09/2016

Opmaak voorontwerp fase 2

15/09/2017

Opmaak verkavelingsaanvraag

GOEDGEKEURD OM BIJ HET BESTEK Nr.
GEVOEGD TE WORDEN

BRUSSEL,

Bert VELLEMAN
Afdelingshoofd

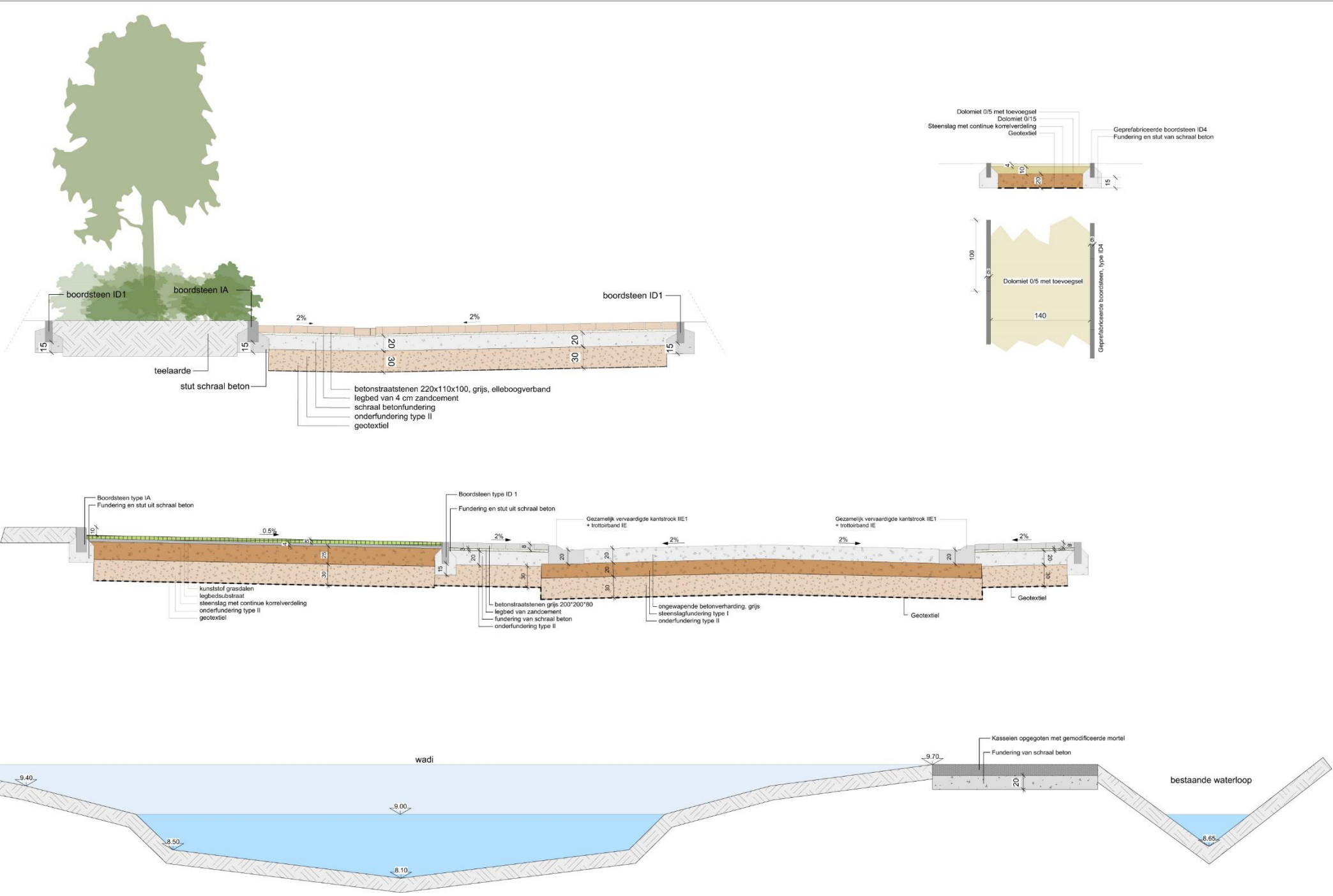
PROVINCIE
GEMEENTE
WIJK

OOST-VLAANDEREN
NAZARETH
DE BIESTEN - WESTKOUTER

Aanleg publieke ruimte

GRONDPLAN FASE 2

SCHAAL: 1/ 250

Figuur 5: Snedes (studiebureau BVP)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is gegeorefereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Villaretkaart (1746-1748), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden vier momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

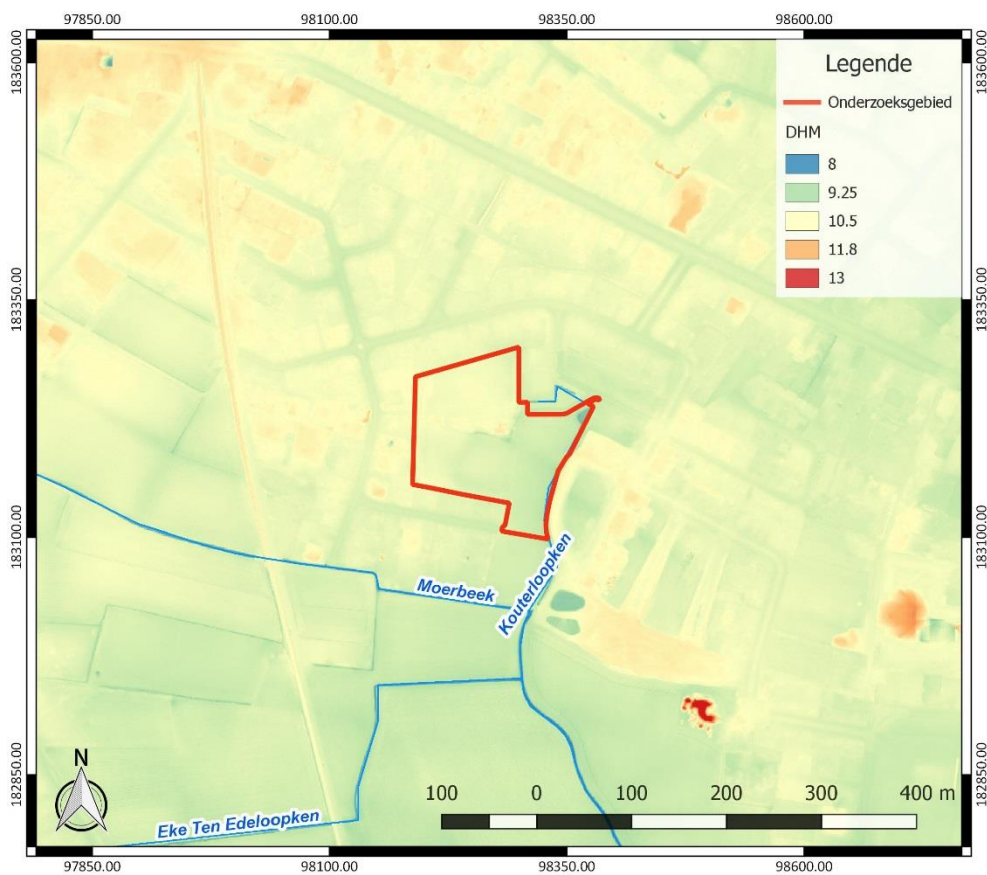
2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

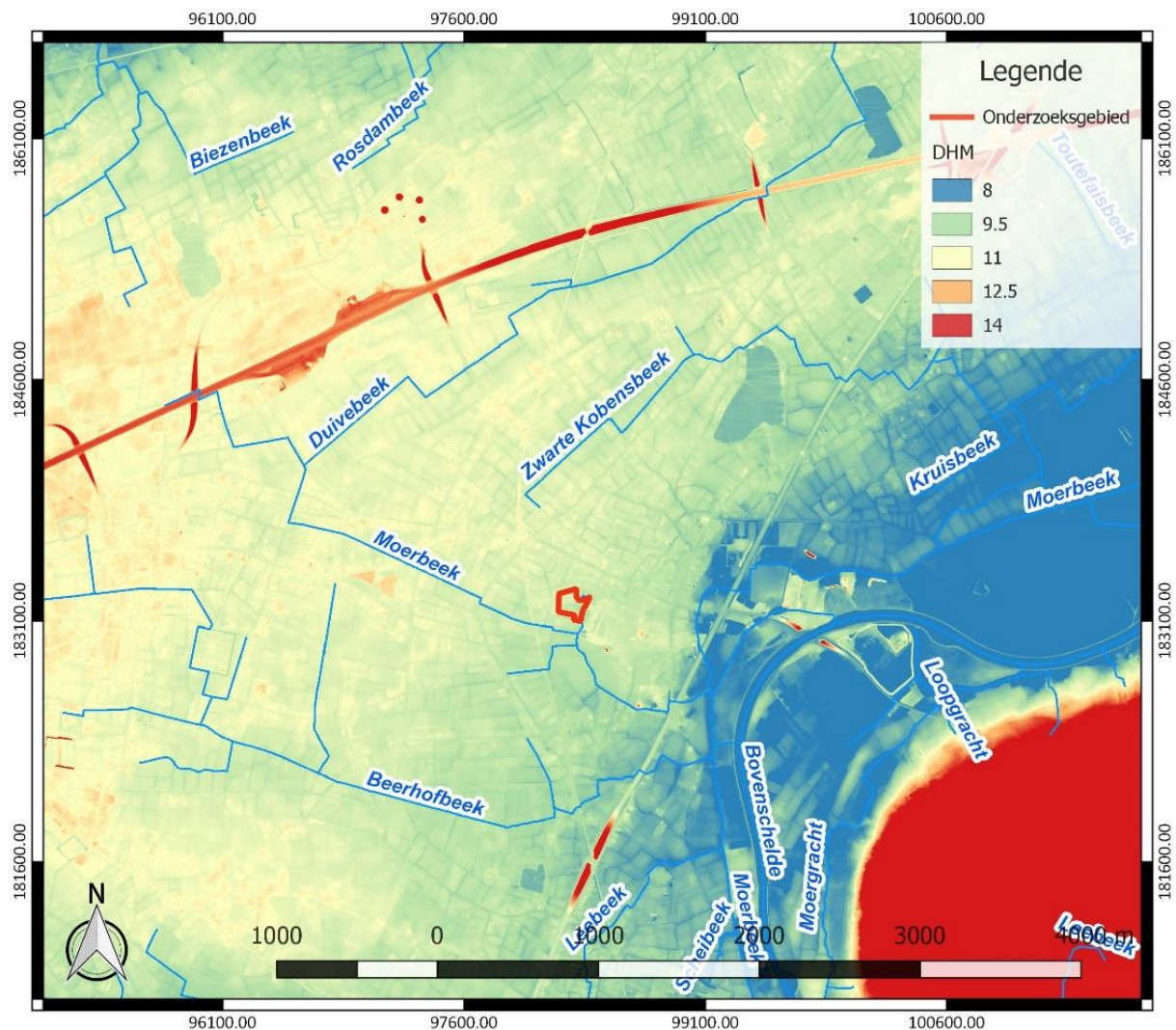
Het onderzoeksgebied is gelegen ten westen van het historische centrum van Eke, tussen Biesten in het noorden, Westkouter in het noordoosten, Kouter in het oosten, Kouterhoek in het (zuid)oosten en Zuiderbiesten in het zuiden en het westen (Figuur 6). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden. Hydrografisch behoort het tot het Boven-Scheldebekken. In het oosten van het onderzoeksgebied loopt het Kouterloopken (Figuur 7). De Moerbeek stroomt ten zuiden en ten westen. Ten noorden van het terrein stroomt de Zwarte Kobensbeek. Ten oosten is ook nog de Bovenschelde te situeren (Figuur 8).

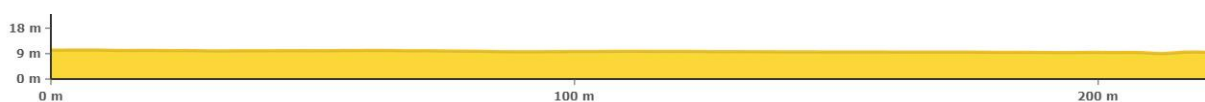
Figuur 6: Luchtfoto van 2016 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 7: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 8: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied en Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

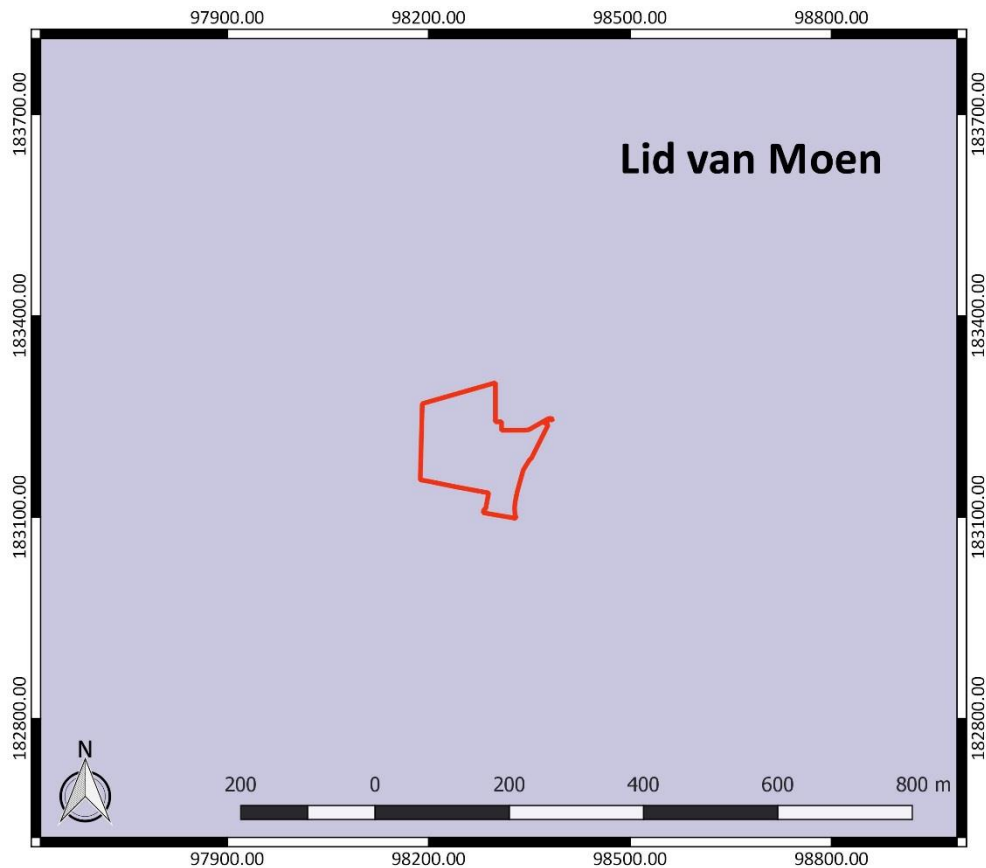

Figuur 9: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch behoort het onderzoeksgebied tot het vlakland van Nazareth, dat zich ten oosten van de alluviale vlakte van de Leie bevindt. Het is een vlak zandig gebied met een hoogte rond de 10 m TAW. Het vlak van Nazareth komt overeen met het fluvioperiglaciale opvullingsvlak van de Vlaamse Vallei en vormt een laagterras dat enkele meters uitsteekt boven de valleibodem van de alluviale vlakte.³ Nazareth is te situeren in een interfluvium tussen de vallei van de Leie en de vallei van de Bovenschelde.⁴ Het onderzoeksgebied zelf is te situeren in een gradiëntzone van de vallei van de Bovenschelde in het oosten naar hoger gelegen gebied in het westen (Figuur 8), op een hoogte van 9,3 m TAW in het zuidoosten tot 10,6 m in het noordwesten (Figuur 9).

³ De Moor *et al.* 1997, 14

⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed, ID 121383, Nazareth (geraadpleegd op 1 augustus 2017)

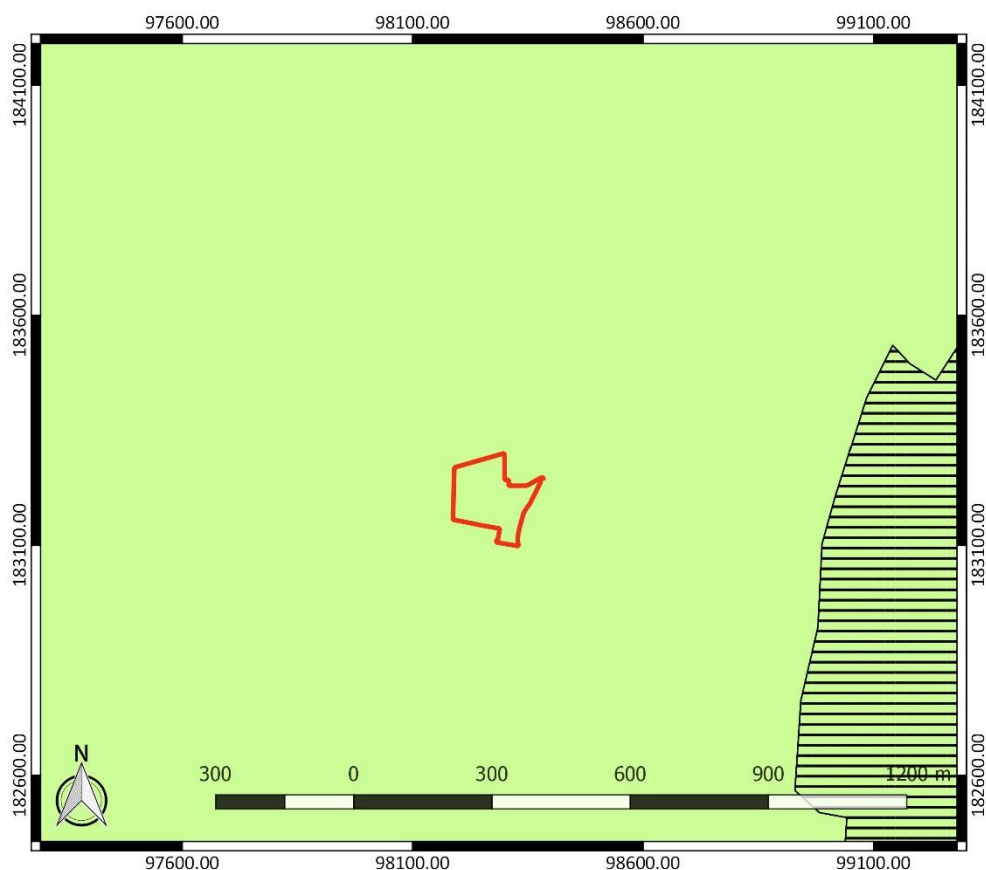

Figuur 10: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

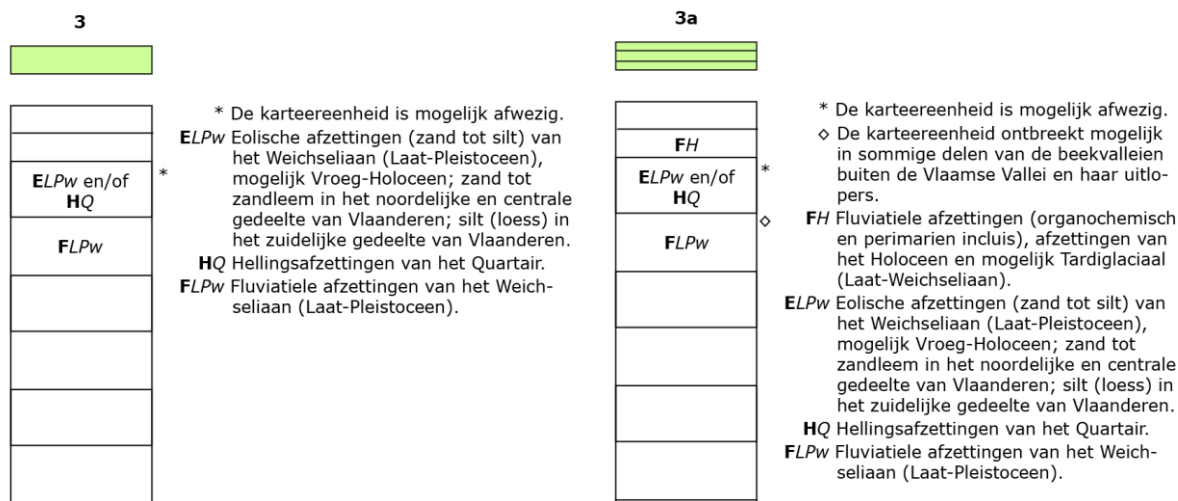
De tertiaire ondergrond (Figuur 10) behoort tot het Lid van Moen. Deze bestaat uit grijze klei tot silt, die kleihoudend is en kleilagen en nummulites planulatus bevat.⁵ De quartairgeologische kaart (Figuur 11) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Hieronder bevinden zich fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Ten oosten en ten zuidoosten van het onderzoeksgebied zijn er ook nog jongere fluviatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) boven de eerder genoemde afzettingen te vinden.⁶ Het gaat om de vallei van de Bovenschelde die gearceerd aangeduid is op de kaart.

⁵ www.geopunt.be/kaart

⁶ www.geopunt.be/kaart

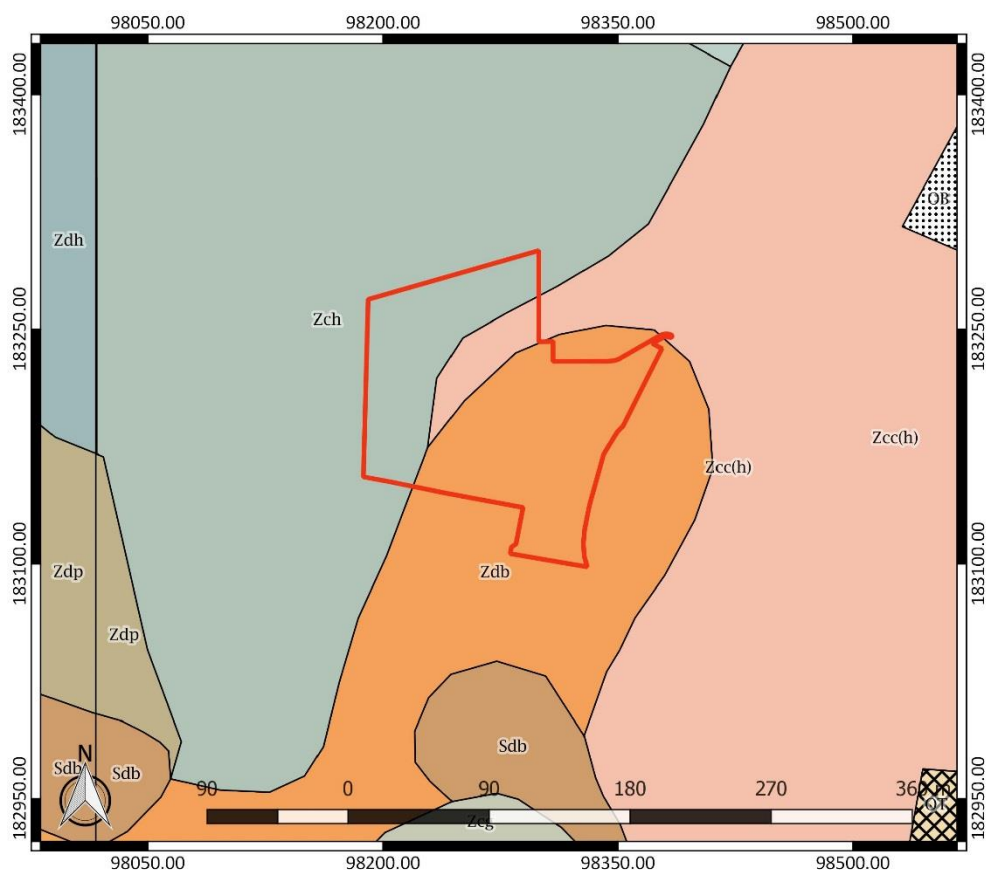

Figuur 11: Quartairegeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

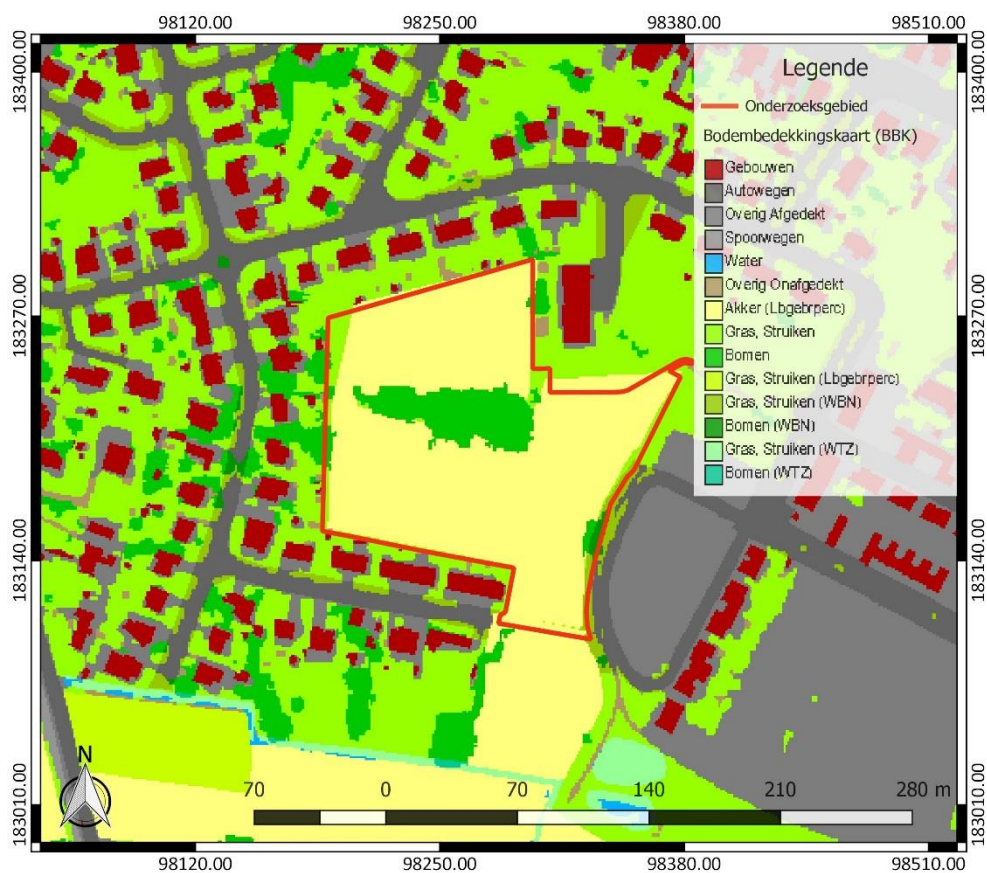

Figuur 12: Legende bij de quartairegeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 13) toont dat in het noorden en het westen van het onderzoeksgebied een matig droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont (Zch) te verwachten is. Centraal en in noordoosten van het terrein loopt een strook waar een matig droge zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Zcc(h)) aangeduid wordt. In het zuidoosten van het terrein is volgens de bodemkaart een matig natte zandbodem met structuur B horizont (Zdb) te verwachten. Er is dus een verschil op te merken tussen een matig droge bodem, die op de hoger gelegen delen van het terrein voorkomt, en een matig natte bodem, die ter hoogte van de iets lager gelegen delen van het terrein te situeren is.

Figuur 13: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 14: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 15: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be), met groen: verwaarloosbaar

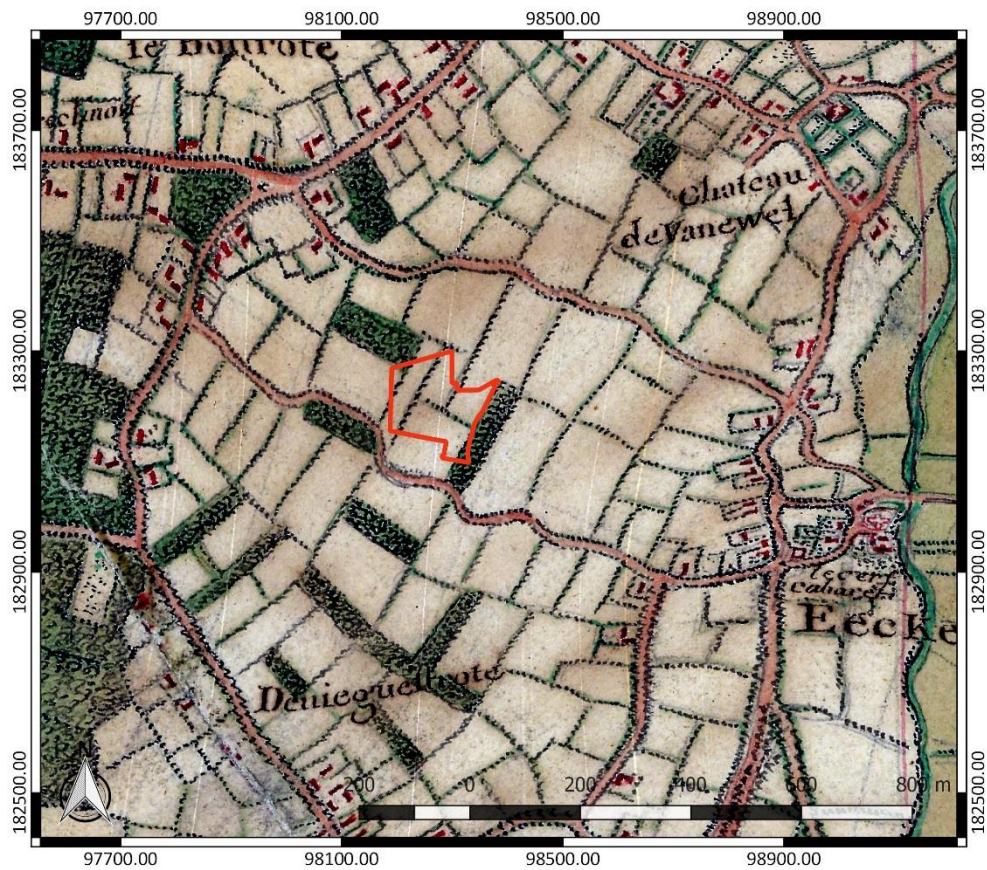
Het onderzoeksgebied bestaat volgens de bodemgebruikskaart grotendeels uit akkerland. Voor het overige wordt het terrein volgens de kaart ingenomen door gras, struiken en bomen (Figuur 14). Volgens de potentiële bodemerosiekaart is de erosiegevoeligheid binnen het onderzoeksgebied verwaarloosbaar (Figuur 15).

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

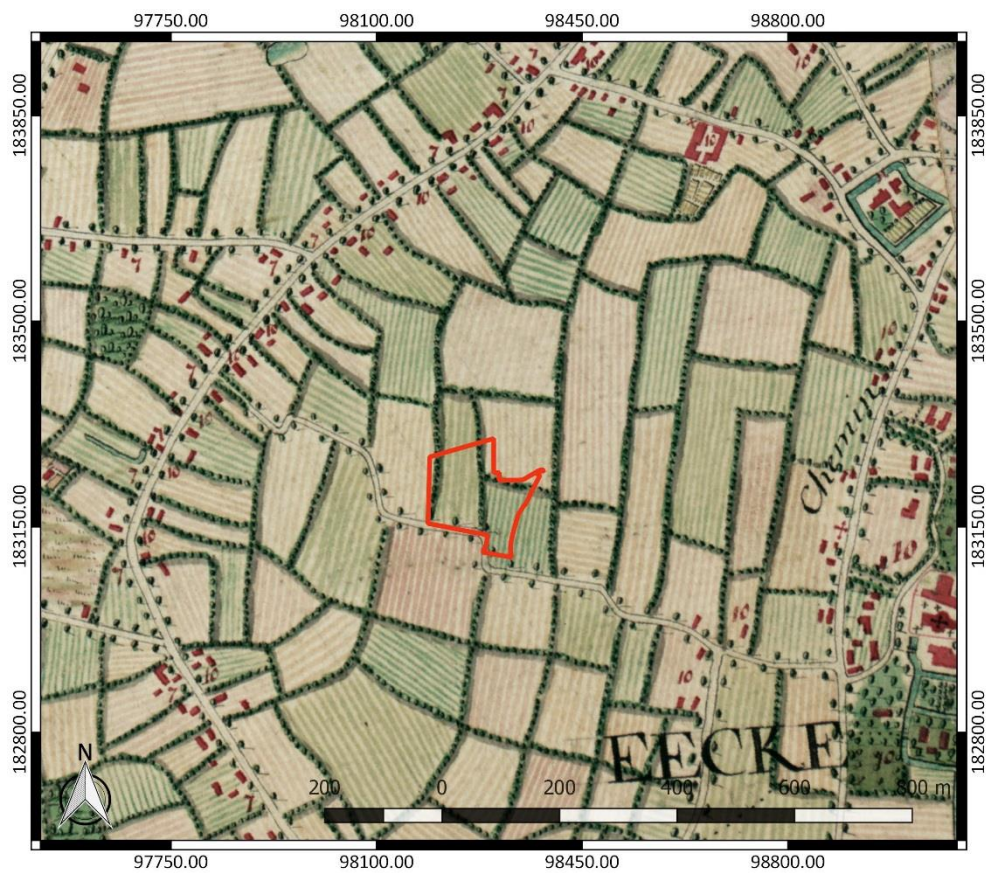
Het onderzoeksgebied behoort tot de deelgemeente Eke. De naam Eke, die verwijst naar een woonplaats in de omgeving van een eikenbos, werd voor de eerst keer vermeld in de annalen van de Sint-Pietersabdij in het jaar 737. De heerlijkheid Eke bestond uit drie belangrijke lenen: het hoofdleen met het "kasteel van Eke", dat afhankelijk was van de kasselrij van de Oudburg, het leenhof van Dendermonde en de heerlijkheid van Aishove, die voornamelijk uit meersen bestond. De parochie van Eke kent een lange geschiedenis. In 1123 werd ze door de bisschop van Doornik opgedragen aan de Sint-Pietersabdij. Het dorp kende woelige tijden in de 16de eeuw door de bestorming van de Gentenaars in 1578-79 door de talrijke aanhangers van de Hervorming en bij verschillende Franse invallen tijdens de 17de eeuw en het jaar 1708. Tijdens de Eerste Wereldoorlog vonden er zware beschietingen plaats, die tot grote vernielingen leidden. In 1977 werd Eke een deelgemeente van Nazareth.⁷

Op de Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-1748), bevindt het onderzoeksgebied zich ten westen van de dorpskern van Eke. Het onderzoeksgebied deed allicht dienst als akkerland. Ten oosten en ten westen zijn beboste percelen te situeren (Figuur 16).

⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed, ID 121384, Eke (geraadpleegd op 2 augustus 2017); Inventaris Onroerend Erfgoed, ID 120197, Nazareth (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

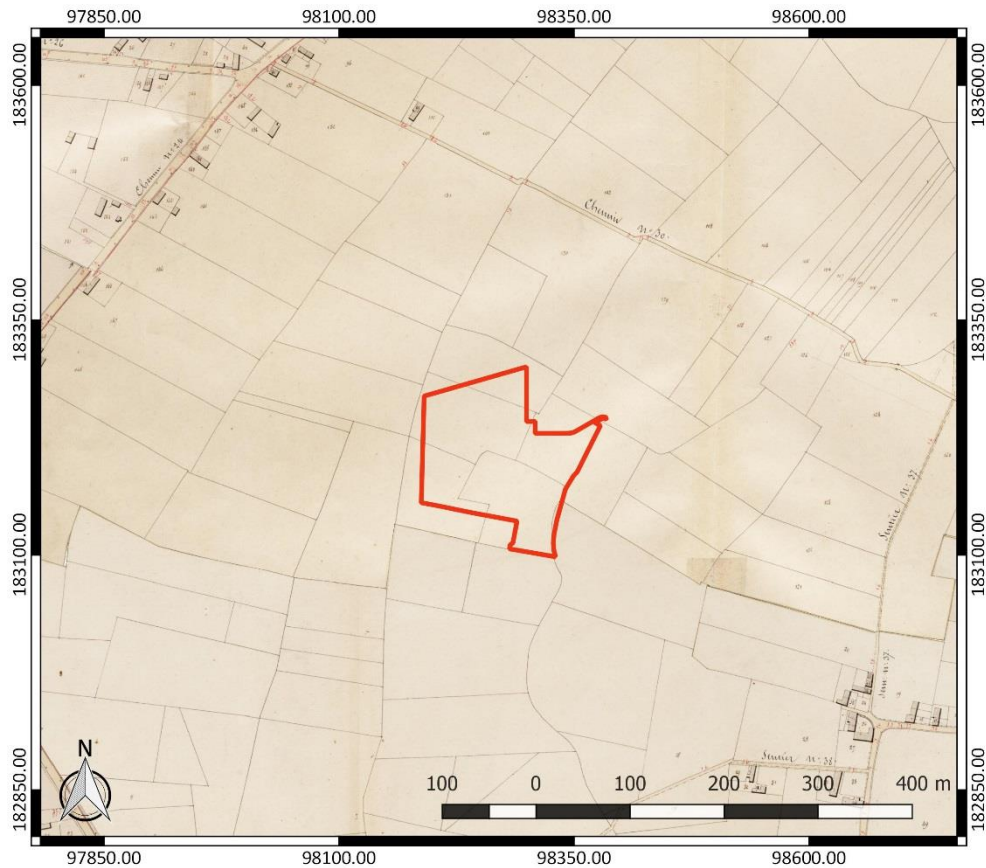

Figuur 16: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

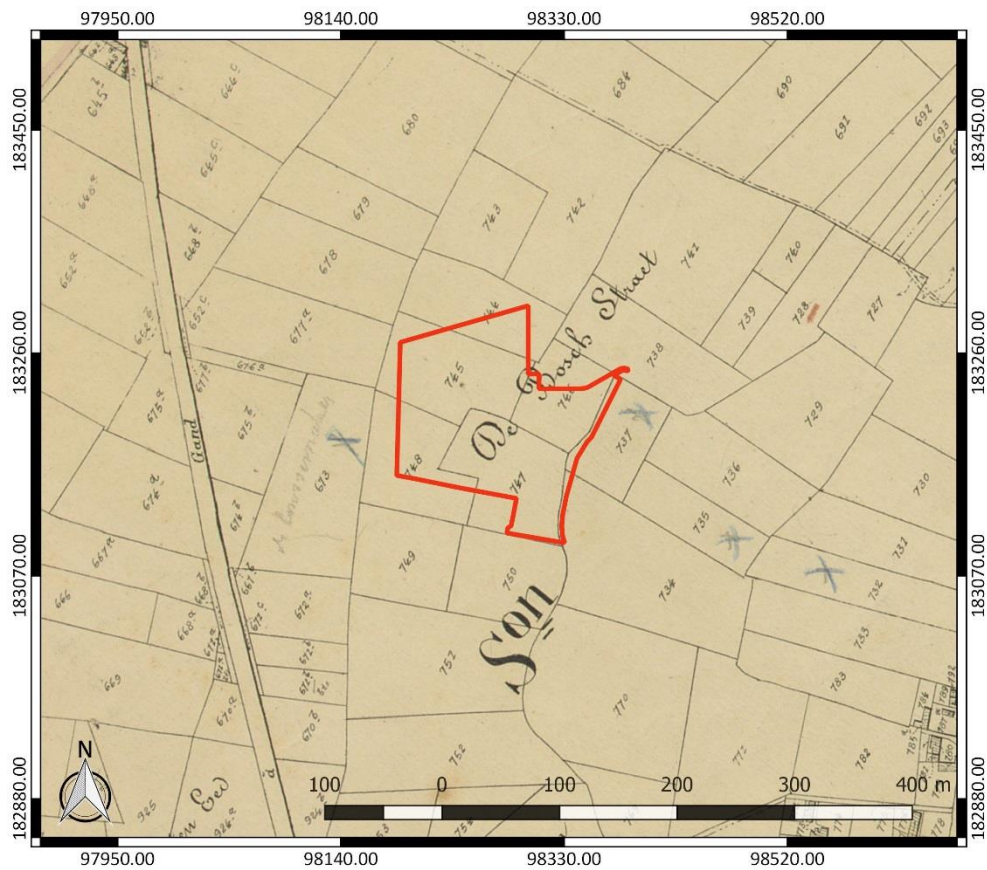
Figuur 17: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Ook op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is het onderzoeksgebied aangegeven als akkerland (Figuur 17). Op de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) is een percelering te zien die al sterk lijkt op de huidige percelering (Figuur 18, Figuur 19). Vermits er geen bebouwing in de onmiddellijke omgeving aanwezig is, bleef het terrein mogelijk in gebruik als akkerland.

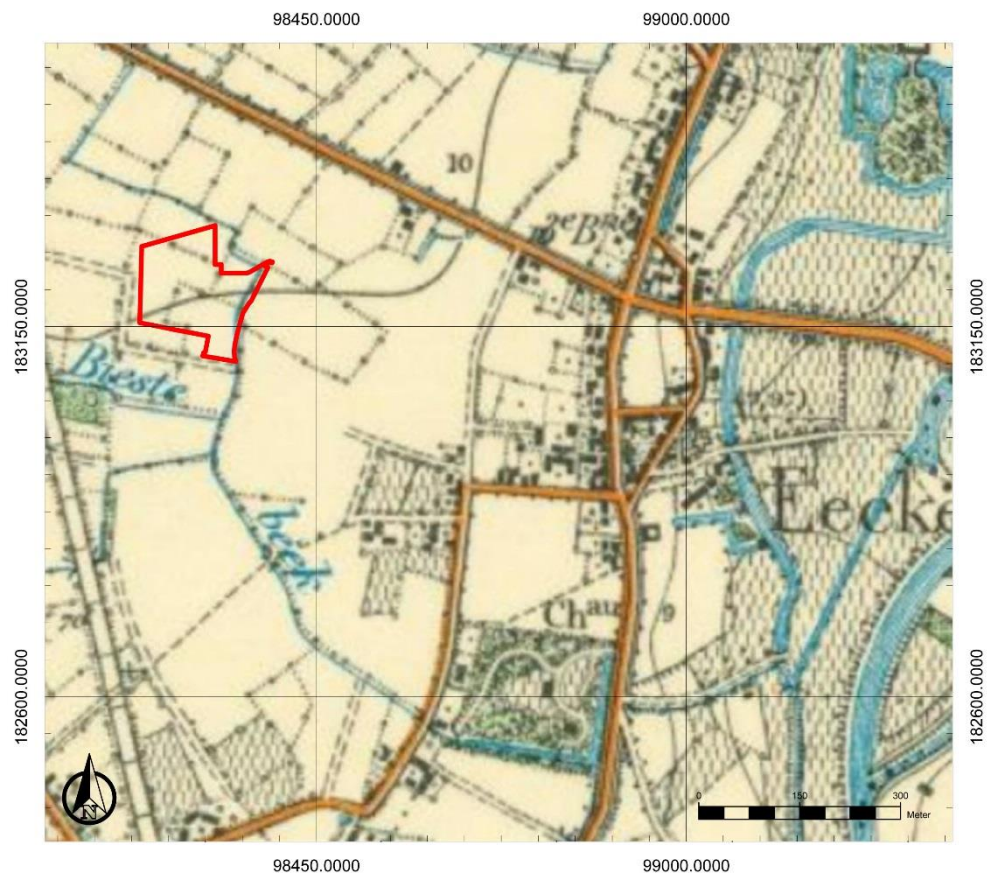

Figuur 18: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

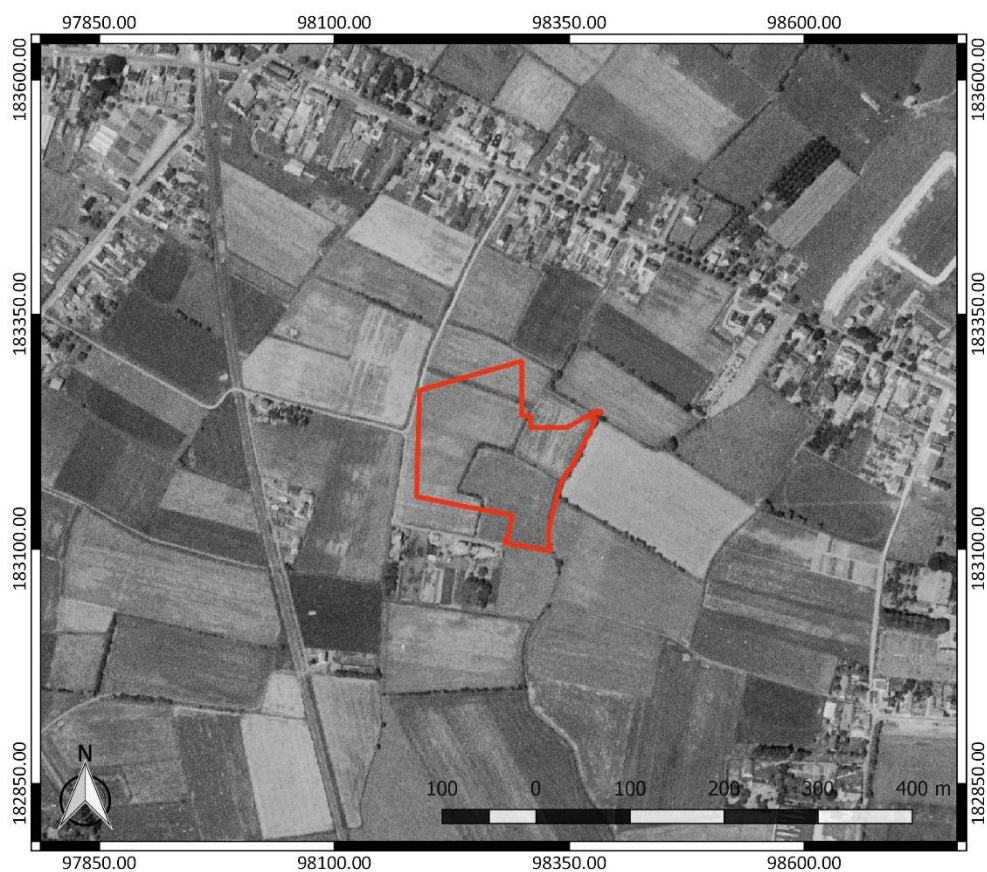
Op de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique is voor het eerst een spoorweg ten westen van het onderzoeksgebied te zien. Een topografische kaart uit 1910-1927 geeft aan dat de situatie tijdens de eerste helft van de 20ste eeuw gelijkaardig bleef (Figuur 20). De omgeving bleef agrarisch. Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 21) bevestigt dat het onderzoeksgebied in gebruik bleef als akkerland. De bebouwing is in de omgeving uitgebreid langs de wegen. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 22) toont de aanleg van de Biesten rond het onderzoeksgebied. Daarbij lijkt het westen van het terrein gebruikt als werfzone. Op een foto uit 2016 is te zien dat er een woonwijk rond het terrein aanwezig is (Figuur 6).

Figuur 19: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 20: Topografische kaart uit 1910-1927 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

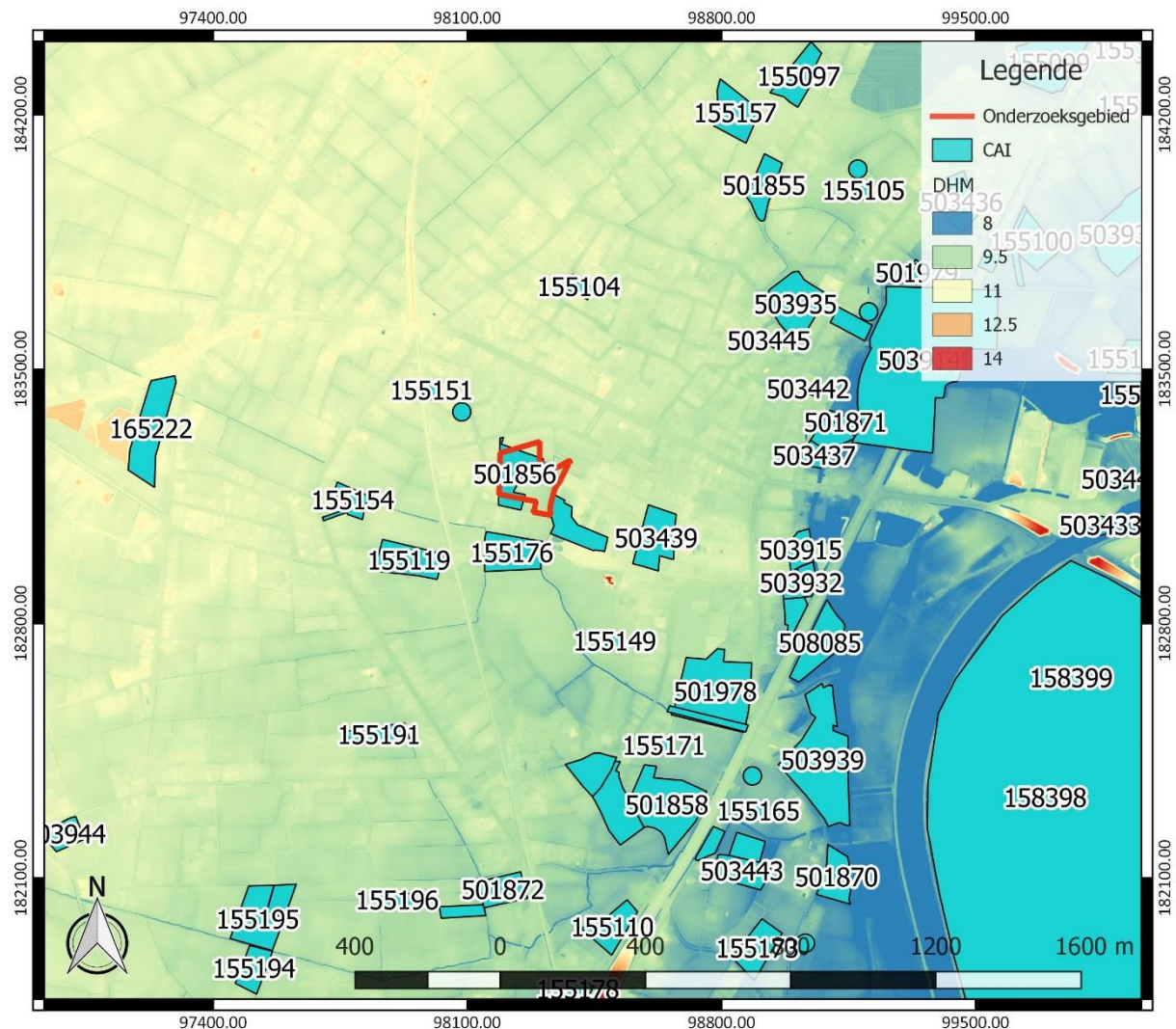
Figuur 21: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 22: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 23). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Figuur 23: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied
(<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DHM

CAI ID 501856 valt grotendeels binnen het onderzoeksgebied. Er werd bij veldprospectie lithisch materiaal uit het neolithicum aangetroffen. Het gaat om een gevleugelde pijlpunt met schachtdoorn, een herbruikte afslag van een gepolijste bijl, een werktuig met klop- en pletsporen, een afslag en drie fragmenten onbewerkte silex. De werktuigen zijn in het oostelijke deel van het perceel gevonden. Ook op locatie CAI ID 501866 (ten zuidwesten van CAI ID 155154) werd een vondst uit het neolithicum gedaan. Het gaat om een silex-bijl, met silex uit Le Grand-Pressigny.⁸

In de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied werden bij veldprospectie nog meer vondsten uit de steentijd gedaan. Op locatie CAI ID 155176 werd een hoefschrabber gevonden, op

⁸ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 501856, Biesten (E89 & E90) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)
Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 501866, Ten Edestraat 103 (E130) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

locatie CAI ID 155119 een afslag met pletsporen, op locatie CAI ID 155154 een werktuig met klosporen, op locatie CAI ID 155151 een schrabber met geretoucheerde en afgestompde boorden en op locatie CAI ID 155152 (ten zuidoosten van CAI ID 155151) een werktuig met klop- en pletsporen.

Ter hoogte van CAI ID 155164 (in het zuidoosten aangrenzend aan het onderzoeksgebied) werden naast vijf fragmenten onbewerkte silex uit de steentijd ook handgevormd aardewerk uit de Romeinse tijd, aardewerk uit de volle middeleeuwen en uit de late middeleeuwen gevonden. Op locatie CAI ID 503439 werd aardewerk uit de midden-Romeinse tijd gevonden.⁹

In de wijdere omgeving kwam aan de hand van veldprospectie nog meer lithisch materiaal aan het licht. Uit het mesolithicum werd op locatie CAI ID 155190 (in het zuidwesten aangrenzend aan CAI ID 501872) en op locatie CAI ID 155193 (in het noordoosten aangrenzend aan CAI ID 155195) een microkling gevonden.¹⁰ Uit het neolithicum werd op CAI ID 501857 (in het zuidwesten aangrenzend aan CAI ID 501858) een herbruikt fragment van een gepolijste bijl, samen met een afslag aangetroffen. Bij toeval werd ook nog op locatie CAI ID 503445 een gepolijste silexbijl uit het neolithicum gevonden.¹¹ Nog meer vondsten uit de steentijd werden in de omgeving gevonden. Het gaat om CAI ID 155104, CAI ID 155105, CAI ID 155110, CAI ID 155149, CAI ID 155161 (ten noordoosten van CAI ID 501855), CAI ID 155171, CAI ID 155191, CAI ID 155194, CAI ID 155195, CAI ID 155196, CAI ID 501858 en CAI ID 501872.¹² We gaan hier niet verder op in. De gegeven opsomming volstaat om het hoge potentieel op steentijd artefactensites te onderstrepen.

Ook op vindplaats CAI ID 503444 (in het zuiden aangrenzend aan CAI ID 503932) werden bij veldprospectie gedaan vondsten. Naast een geretoucheerde kling uit de steentijd werd er aardewerk uit de Romeinse tijd en de vroege, volle en late middeleeuwen gevonden.¹³ Ook bij veldprospectie

⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155176, Zuiderbiesten (E108) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155119, Biesten (E51) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155154, Ten Edestraat (E70) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155151, Noorderbiesten (E67) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155152, Noorderbiesten (E68) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155164, Zuiderbiesten (E91) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 503439, Lichterveldestraat (E65) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

¹⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155190, Jagerstraat (E144) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155193, Schraaijenstraat (E146) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

¹¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 501857, Zandstraat (E98 & E99) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 503445, Plaanstraat (E131) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

¹² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155161, Steenweg (E86) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155171, Zandstraat (E97) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155194, Jagerstraat (E147) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155196, Jagerstraat (E149) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155105, Steenweg (E29) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155158, Zandstraat (E78) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155110, Spoorwegstraat (E39) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155104, Parkwijk (E25) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155191, Schraaijenstraat (E145) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155195, Schraaijenstraat (E148) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 501872, Vestenwegel/Ten Edestraat (E141) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155149, Zandstraat (E64) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 501858, Nieuwe Steenweg (E101) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

¹³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 503444, Nieuwe Steenweg/Toren (E48) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

werden vondsten uit verschillende perioden gevonden op locatie CAI ID 155157. Het gaat om een kling, een hoeksteker en een werktuig met pletsporen uit de steentijd en aardewerk uit de volle middeleeuwen en uit de late middeleeuwen.¹⁴

In de omgeving zijn verder ook sporen uit de Romeinse tijd aanwezig. Ter hoogte van locatie CAI ID 155692 (in het zuiden van CAI ID 501978) vonden er opgravingen plaats, waarbij een vroeg-Romeinse cultusplaats met vierhoekige enclosure ontdekt werd. In de grachtvulling werden handgevormd aardewerk en verbrande botfragmenten aangetroffen. Hier werd eveneens een omheinings- of afwateringssysteem met brede parallelle grachten gevonden. Parallel aan de grachten liep een palissade die eindigde in een vierpostengebouw. De palissade werd mogelijk opgenomen in een kleinere vierkante constructie (van een toren of spieker) en/of een rechthoekig gebouw. Verder werd er een mogelijk brandrestengraf (uit de 2de eeuw) gevonden.¹⁵ Aardewerk uit de Romeinse tijd werd ook nog gevonden op locatie CAI ID 503442.¹⁶

In de omgeving zijn verder nog meer vondsten uit de middeleeuwen aangetroffen. Historisch onderzoek wijst op een middeleeuwse kerk ter hoogte van CAI ID 503915. De oudste bewoningskern van Eke bevond zich vermoedelijk rondom deze oude parochiekerk. Tijdens de volle middeleeuwen bevond zich hier ook een motte, een site met walgracht en later een luthof.¹⁷ Middeleeuws aardewerk werd aan de hand van veldprospectie gevonden op locaties CAI ID 501855 en CAI ID 155097. Een laatmiddeleeuwse site met walgracht werd vastgesteld ter hoogte van locaties CAI ID 503932 en CAI ID 503935.¹⁸

Sporen uit de nieuwe tijd werden met proefsleuvenonderzoek gevonden op CAI ID 165222. Het gaat om lijnelementen, voornamelijk van gedempte grachten.¹⁹ Een 19de-eeuws luthof is te situeren op locatie CAI ID 501978.²⁰

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?

We blijken voor het onderzoeksgebied over zeer veel bronnen te beschikken om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. In de eerste plaats zijn er de gekende archeologische waarden. Veldprospectie die reeds op het terrein uitgevoerd is in het verleden, leverde steentijd artefacten op uit het neolithicum. Ook in de omgeving zijn bij veldprospecties zeer veel steentijd artefacten aan het licht gekomen, maar ook vondsten uit de Romeinse tijd en uit de volle en de late middeleeuwen. In de ruimere omgeving werden een vroeg-Romeinse cultusplaats en een mogelijk Romeins graf gevonden.

¹⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155157, Bosstraat (E74 & E75) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

¹⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155692, Biestebeek (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

¹⁶ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 503442, Steenweg (E135) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

¹⁷ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 503915, oude parochiekerk (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

¹⁸ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 501855, Nederbosstraat (E84) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155097, Nederbosstraat (E11) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 503932, Steenweg/Schoorensstraat (E121) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 503935, Plaanstraat/Nederbosstraat (E124) (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

¹⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 165222, Drapstraat (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

²⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 501978, Kasteel de Pelichy (geraadpleegd op 2 augustus 2017)

Dat het terrein archeologisch potentieel kent is ook verbonden aan de gunstige landschappelijke ligging ervan, vlakbij het Kouterloopken en de Moerbeek. Het terrein is ook te situeren in een gradiëntzone, op de overgang van de lager gelegen gronden in de vallei van de Benedenschelde naar de hoger gelegen gronden ten noordwesten. Omwille van deze gunstige landschappelijke ligging moeten we rekening houden met de aanwezigheid van vindplaatsen uit de steentijd tot en met de middeleeuwen op het terrein.

Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Historische kaarten en luchtfoto's geven aan dat het terrein reeds sinds de 18de eeuw in gebruik is als akkerland. Dit lange gebruik als akkerland maakt dat er geen grootschalige verstoringen te verwachten zijn binnen het onderzoeksgebied. Wel is op een luchtfoto uit 1979-1990 te zien dat het westen van het onderzoeksgebied gebruikt is als werfzone bij de aanleg van de omringende verkaveling. Daarbij is mogelijk de bovenzijde van het bodemarchief in deze zone geroerd of verstoord. Er is echter bijkomend onderzoek nodig om de precieze bewaringstoestand van het bodemarchief binnen het onderzoeksgebied te kennen.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen een groot deel van het onderzoeksgebied worden werken gepland. De werken omvatten de aanleg van de publieke ruimte. De geplande bodemingrepen hebben een gemiddelde verstoringsdiepte van 50 à 80 cm. Plaatselijk zijn er echter diepere verstoringen gepland, tot maximaal 2,65 m diepte. De zones waar woningen gebouwd zullen worden, worden in het kader van de werken ingericht als werfzone. Dit zal compactie van de bodem veroorzaken. Er worden in deze zone ook nivelleringswerken uitgevoerd. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied een hoog archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijke ligging van het terrein in een gradiëntzone, de vondst van steentijd artefacten bij veldprospectie op het terrein en de vele gekende archeologische waarden in de omgeving. Deze laatste wijzen er op dat ook resten uit de Romeinse tijd en uit de middeleeuwen aanwezig kunnen zijn op het terrein, naast de reeds verwachte resten uit de steentijd. Gezien de gunstige landschappelijke ligging van het terrein zijn echter ook resten uit de metaaltijden op dit moment niet uit te sluiten. Gezien binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is, is bijkomend archeologisch vooronderzoek aangewezen.

Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Veldkartering is reeds uitgevoerd binnen het onderzoeksgebied. Samen met de vele gekende archeologische waarden laat dit al toe een concrete archeologische verwachting te formuleren. De uitvoering van bijkomende veldprospectie heeft daarom slechts een beperkt potentieel op kennisvermeerdering.

Landschappelijk booronderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op steentijd artefactensites in te schatten. Afhankelijk van het potentieel op steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend booronderzoek nodig. Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied een hoog archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging van het terrein in een gradiëntzone, de vondst van steentijd artefacten bij veldprospectie op het terrein en de vele gekende archeologische waarden in de omgeving. Deze laatste wijzen er op dat ook resten uit de Romeinse tijd en uit de middeleeuwen aanwezig kunnen zijn op het terrein, naast de reeds verwachte resten uit de steentijd. Gezien de gunstige landschappelijke ligging van het terrein zijn echter ook resten uit de metaaltijden op dit moment niet uit te sluiten. Gezien binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is, is bijkomend archeologisch vooronderzoek aangewezen.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

De Moor, G./M. Lootens/D. Van De Velde/L. Meert, 1997. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 21 Tielt*, Gent.

4.2 Websites

Cartesius (2017)

<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2017)

<https://cai.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2017)

<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2017)

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2017)

<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2017)

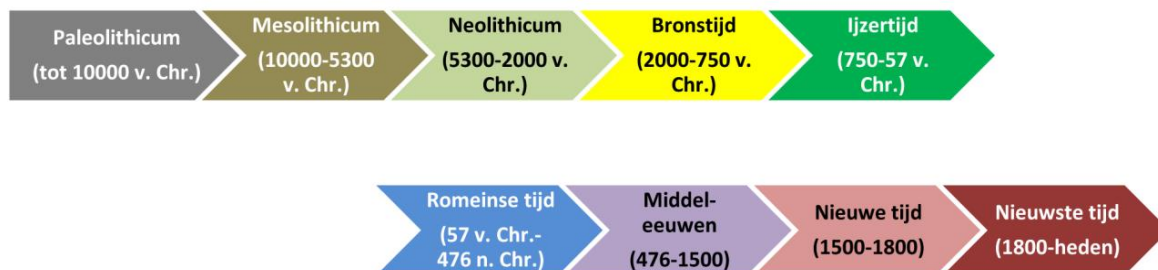
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2017)

<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst bureauonderzoek: projectcode 2017G115

Plan-nummer	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
1	Kadasterplan	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	01/08/2017
2	Topografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	01/08/2017
3	Bouwplan	Ontwerpplan	1:1	Digitaal	10/08/2017
4	Bouwplan	Rioleringsplan	1:1	Digitaal	08/09/2017
5	Bouwplan	Snedes	1:1	Digitaal	08/09/2017
6	Hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving	1:1	Digitaal	01/08/2017
7	Hydrografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	01/08/2017
8	Doorsnede	Terreinverloop	1:1	Digitaal	01/08/2017
9	Tertiaire geologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	01/08/2017
10	Quartairgeologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	01/08/2017
11	Bodemkaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	01/08/2017
12	Bodemgebruikskaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	01/08/2017
13	Bodemerosiekaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	01/08/2017
14	Historische kaart	Villaretkaart	1:1	Digitaal	01/08/2017
15	Historische kaart	Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden	1:1	Digitaal	01/08/2017
16	Historische kaart	Atlas der Buurtwegen	1:1	Digitaal	01/08/2017
17	Historische kaart	Atlas cadastral parcellaire de la Belgique	1:1	Digitaal	01/08/2017
18	Topografische kaart	1910-1927	1:1	Digitaal	01/08/2017
19	CAI-kaart	CAI vondstlocaties	1:1	Digitaal	01/08/2017

5.3 Fotolijst

Fotolijst bureauonderzoek: projectcode 2017G115

ID	Type	Onderwerp	Vervaardiging	Datum
F1	Luchtfoto	Toestand terrein 2016	Digitaal	01/08/2017
F2	Luchtfoto	Toestand terrein 1971	Digitaal	01/08/2017
F3	Luchtfoto	Toestand terrein 1979-1990	Digitaal	01/08/2017